

Hind 15 senti.

Rõigi maade töölised, ühinege!

RÜNNAK

NOORSOTSIALISTLIK AJAKIRI

Ferdiš Duša: Vabanemine vabrikust

Nr. 3 — märts 1930

V aastakäik

Järelehüüe

Hugo Ratassepale pühendatud.

Kui udust kumendas agu,
päev lähenes udu all,
siis ajasid esimest vagu,
silma suunas püsisvall.

See teistele aetud vagu,
see teistele tehtud külv.
Sind meelitas arenev agu,
saaks teistelgi soe, sul on külm.

Töösoojus hommikuvilus,
tööväsimumis puhte eel —
sa ootasid, päev et saaks ilus,
et teistelgi päev oleks eel.

Teist võitlesid valmima vilja:
töö töötaja omaks et saaks.
See võitlus vara ja hilja,
töörahoas su isamaaks.

Viis kevade jää su enda,
viis põllult, kus sinu külv.
Kurb laul meil ei kaugele lenda,
kui võitleja rind on külm.

Su külbatud võitlusevilja
me harime, seltsimees,
Su pärandust meie ei pilli,
koit punetav meilgi ees!

RAUDKULLID HARIDUST RÜÜSTAMAS.

Endise ja praeguse siseministri Hünersoni juhitud haridus- ja sotsiaalministeerium on asunud töötava noorpõlve kirjaoskuse likvideerimisele. Nimelt tahetakse hävitada säädusega jõusse astund kuueaastane sunduslik algharidus suitsukatte all, sellega et kaks esimest õppeaastat lüheneksid kolme kuu lüheduseks, viis järgmist õppeaastat (näiliselt ju kooliaeg pikeneks!) kuue kuuni. Sellega kogu sunduslik algkoolikursus oleks 36 kuud või sama mis muidu nelja-aastases algkoolis, kusjuures päälegi alguses ei saaks olla mingit süstemaatilist õpetust, kuna seegi kolm kuud oleks veel kahes osas. Ministri arvates see tähendaks, et kehvemaile õpilastele ei oleks siis vaja mingisugust toetust, kuna nüüd lapsed võiksid töötada!

See on tagurluse näkkulöömine töölisnoortele. Töölisnoored ei ole saand nüüdki haridust, seda ei ole võimaldatud neile toetusega. Kuid nüüd mitte ainult ei taheta võtta ära neidki haridusvõimalusi vaid juhatatakse 9—12-aastased lapsed tööle — et aga neid ei oleks vaja toetada.

See on hoop näkku rahvaharidusele, sellega tahetakse teha üldkohustuslik algkool vaestekooliks, kuna rikkamad hakkaksid tarvitama era-koole. See lõikaks ära vaesemate vanemate lastel pea igasuguse lootuse keskhariduseks, sest üleminekut niisugusest algkoolist keskkooli enam ei saaks olla.

Kuid ilma võitluseta kodanluse raudkullidele ei või anda kirjaoskuse likvideerimise ja töölisnoorte väärkäitlemise õigust!

II Töölisnoorpõlve suvipidustused.

peetakse, nagu varem teatatud, suvistepühil, 8. ja 9. juunil Tallinnas. Pidustused algavad osavõtjate rongkäiguga läbi linna, millele järgneb vabaõhupidu. Peo programm on üks suur tervik, kuhu kuulub kõnekoor, laulukoor, muusika, kõnesid, võimlemist. Järgmisel päeval on pidulik mitting, spordivõistlus ja õhtul teatrietendus.

Värsketest puhastatud tubakatest valmistatud
lemmik-paberossid

Iga pabeross on varustatud hügieenilise vatiga.
25 tk. ainult 25 senti.

Pidustuste korraldajaiks on Noorsotsialistlik Liit, Töölisspordi Liit ja Tallinna Töölisteraater. Pidustuste komitee on kutsund osavõtjajks ka Tallinna Töölismuusika ühingu.

Noorsotsialistlik Liit korraldab samal ajal paarinädalase kestvusega *Noorsotsialistliku näituse*, mis peab kajastama sotsialismi uue generatsiooni püüdmusi ja sotsialistliku tööliskonna saavutisi kõigil aladel. Näitus annab ülevaate rahvusvahelisest töölisliikumisest (Sotsialistlik Töölis-Internatsionaal, Rahvusvaheline Ametiühingute Liit, Sotsialistlik Noorsoo-Internatsionaal, Sotsialistlik Töölisspordi Internatsionaal, Sotsialistlik Kasvatus-Internatsionaal) arvudes, piltides ja trükitöis, vaate Eesti poliitilistest elukordadest, tööliskultuuri saavutistest j. m. On palutud erilist väljapanekute-seeriat 1905. aasta seltsilt.

Osa võtma on kutsutud pääle noorsotsialistide ja töölissportlaste parteisse ja ametiühinguisse kuuluvad seltsimehed.

Mälestame Hugo Rataseppe

Meil on vähe võitlejaid, ja need peavad ohverdama kõike mis neil on — suure tulevikuideaali hääks. Hugo Ratasapp oli üks neid, kes oli valmis ohverdama, et rajada omalt poolt killuke suure sotsialismi ehituse alusmüürile.

Noorsotsialistliku liikumise algusest Hugo Ratasapp lõi kaasa südilt ja vankumatult meie ridades. Härjanurme ühing tõusis tema juhtimisel eeskujulikuks maaühinguks. Tartumaa noorsotsialistide organiseerimisel Hugo Ratasapp oli suuresti abiks, olles Tartumaa büroo liige. Meie kongressidel ta oli viljakas töömees ja viimati Liidu juhatuse liige.

Hugo Ratasapp oli põllutöeline. Sündind 15. veebr. 1907 maatöölise pojana, tal tulid võita kõik noorele töölislapsele omased raskused. Algkooli lõpetand, Ratasapp jatkas hoolega iseõppimist, samal ajal aga organisatsioonitööd. Ja mitte üksi noorsotsialistide juures: Põhja-Tartumaa tugev parteiorganisatsioon võlgneb palju tänu selle Härjanurme talusulase energiale.

Läinud suvel Ratasapp sai riigikoguliikmeks. See tähendas talle seda suuremat organiseerimistöö koormat, ja viletsaist elutingimustest ja ületöötamisest kurnatud keha ei pidand vastu tiisikusele. Ta suri 15. märtsil Taagepera sanatooriumis.

Noorsotsialistlik Liit mäletab oma hääd organisaatorit, noorsotsialistid oma hääd sõpra, „Rünnak“ oma levitajat ja kaastöölisi. Ärgu jäägu meie vara mürdund seltsimehe töö viljatuks, leidugu teisi sama energilisi maa- ja linnatöölisi täitma tühja kohta ja mälestama meie hääd seltsimeest.

CAY SUNDSTRÖM

Sotsialistlik agitatsioon

Ainult järjekindel valmistumine, alaline enesearevus, ühemäärane arenemine — raamatute ja elu kaudu — õigustavad agitatsiooni ja sellesse tuleb anda parimad jõud, võimalikult jõurikas energia, teadmus ja tahe, ja ennekõike püüdmus tõesse ja tublidusse.

Angelica Balabanoff.

1.

Viimaseil ajal oleme näind ajalehis tihti väljendusi, et meie selgitustöö ei tõmba kuulajaid. See ei tähenda, et inimesed üldse ei käi koosolekuil, kuna aga igasugused vaimulikud „hardustunnid“ tõmbavad neid. Mõned seletavadki asja nii, et sotsialism on nii läbilõhki „materialistlik“, et ei aseta tähelepanu inimeste vaimu ja hinge tarvetele, milliseid töölisel ka on.

Et sellaseid väljendusi nii tihti võib kuulda ja näha, võib tulla ehk ainult sellest, et sotsialismi agitaatoreiks on olnud isikuid, kes ei ole pöörnud tähelepanu sellesse inimeste hingelisse külge. Agiteerimine tähendab sama kui äratamist, anda tähiseid, ergutada teatud toimingusse, sünnitada sellast hingelist olukorda, mis sunnib toimima teatud suunas.

Ei või hästi äratada kuulajais sellast, mida neis ei ole uinumas. Marksistlik agitatsioon on saavutand oma võidu just sellega, et ta käsitleb asju, mis on proletariaadi ja inimkonna omad. Klassideta, sotsialistlikus ühiskonnas ei tarvitseks agiteerida ühiskondlike teostuste pärast, sest nende asjade ja nende mõistmise vahel ei oleks nüüdset viletsust ega puudust ega tõelisuse teadlikku võltsimist ja salgamist.

Agitatsiooni ülesanne praeguses klassiühiskonnas on tööliste aitamine üles sellest teadmatusest, kus mitmed veel on. Marksismi abil töölisel tuleb selgitada olukorda ja katsuda saada teda pooldama seda mõtteviisi. Agitatsioon peab sünnitama rahuldamatust ühiskondlikele oludele, tegema töölise rahuldamatuks mitte isikuna vaid surutud klassi liikmena.

„Hulkade neetud vähenõudlikkus“, millest Lassalle kõneles omal ajal, on veelgi mitmeti tööliklassi vabanemise päätakistuseks. Kuid rahuldamatuseki on mitmesugune. Meie ei püüa sellesse kodanlike rahuldatusesse, mida tunneb inimene, kui ei õnnestu oma ettevõtteis, vaid püüame äratada rahuldamatuse sellest, et see klass, kes loob ühiskonna rikkused, ei saa täieliselt kasutada oma töö tulemusi ega ühiskonna kultuurisaavutusi. Nii agitatsioon kõneleb kuulajaile ja kujuneb proletaarliku teadvuse äratajaks, üheks pääteguriks ühiskonna revolutsioonilises uuendamises.

Enne kui jatkame, lisame väärmõistmise ärahoidmiseks mõned sõnad agitatsiooni iseloomust ja ülesandest. Meie mõte püüab mõjustada revolutsiooniliselt; paljastades olukordi, see aitab inimestel mõista ka neid jõude, mis on vastu sellele revolutsioonilisele püüdmisele, meie mõtte kuulutamine on tõelisuse paljastamine, aga mitte uue tõe leidmine. Ja proletaarid tunnevad kaasa sellele mõttele, sest igaüks näeb siin oma elu nagu peeglis. Marksism ei ole kujunenud ainult tööliklassi ideoloogiaks, vaid see mõjustab ka tugevasti mõtlevat inimest üldse. Ta on leidnud ühiskonnaprotsessi seletuse; ta alusmõte, materialistlik ajalookäsitlus, on inimkonna veres ja kehas. Võime öelda, et marksism ikka on olnud inimeste ilmavaade, olgugi et nad selle esinemises nägid palja „teooria“. Ja kui märkame selle läheda kokkupuute marksismi ja inimeste vahel, siis hoolimatus, mis jätab mitmed külmaks neile mõtteile, ei või tulla muust, kui et nende kuulutajad ise ei ole püüdnud tunda elu selle murede ja rõõmdega samal viisil kui kuulajad. Nad ei ole tunnud enam õiget vaimustust mõtteile. Tuleb pidada meeles, et sotsialistlik agitatsioon asetab suured vaimsed ja moraalsed nõuded sellele, kes andub sotsialistlikule agitatsioonile hulkade keskel.

Lassalle, kes kuulus parimate sotsialistlike agitaatorite sekka, märkis agitatsiooni iseloomust järgmist: „Tahani korrata, et minu kõne saab kindlasti teaduslik. Ja just sel põhjal keegi teist ei mõista seda tervena. Õige teaduslikkus — seda on põhjust märkida — on mõtteselgus.“ See teaduslik pitsat ei või puududa sotsialistlikust agitatsioonist, sest ainult teaduse abil võib veenda inimesi asja õiguses, ja siis kuulaja tulevikuski oskab suhtuda arvustavalt vastase kõnedesse. Peab pääsma eksiärvusest, et kõik teaduslik on ka arusaamatu töölistele. Sest arvamusel on tulnud, et töölisel tihti ei anna väärtust oma teadmustele. Nende keskel tihti valitseb käsitlus, et kõik, mida nad mõistavad, on

ebateaduslik, ja mida nad ei mõista, on ebateaduslik. Akadeemilistele teadmusele antakse siis liig suur väärtus. Need teadmused, mida kodanline riik pakub töölistele, on õieti vilets raasuke, sest see ei tähenda otsest mõjustust nende tutvusele tõeliste oludega ja kurnamisühiskonnaga. Sotsialistlik agitatsioon peab õpetama töölisel mõtlema, sest ainult töölistklassi iseseisev mõtlemine juhib vaimsesse ja ühiskondlikku vabane misse. See ei ole ainult agitaatori vaid ka meie ajakirjanduse ülesanne.

2.

Pascal on kirjutanud: „Kõne kunst on selles, et püütakse saada keskmine suhe kuulaja vaimu ja südame ja kõneleja kõne ning mõtete vahel. See eeldab, et tuleb tunda põhjalikult inimese südant ja selle vastuvõtlikkust, et võida selle järgi kujundada oma kõne. Peab asetuma kuulaja asendisse, jõudma selgusele, kas kuulajad saavad veendunuks kõnest või ei.“ Sotsialistlik agitaator ei tule toime ainult inimese olemuse tundmisega, vaid ta peab andma ka ajaloolisi ja ühiskondlik-tulunduslikke teadmusi. Agitatsioon peab kujunema harmooniliseks koostööks kõneleja ja kuulaja vahel. Ja sellest tuleb, et agitaatoril tuleb pöörduda palju tähelepanu kuulajaskonna koosseisule.

See, et mõned meil enam ei taha pöörduda tähelepanu agitatsioonile või panevad seda halvaks, tuleb marksistliku agitatsiooni olemuse tundmusest. Marksistlik agitatsioon ei ole agitatsioon harilikus tähenduses, vaid see püüab tutvustada kuulajaid materialistliku mõtteviisiga. See ei püüa tekitada pinnalist, möödaminevat mõju, vaid veenda; see ergutab mõtlema, võrdlema ja tõmbama tulemusi. Need, kes tahavad tekitada ainult momendimõju, toimivad teiste vahenditega. Marksistlik agitatsioon püüab teha omast lõppsihist kuulajate lõppsihi; see tahab teha omast püüdumusest kuulajate püüdumuse. Selles suhtes just marksistlik agitatsioon eraldub demagoogide ja külajutlustajate ettekandeist, mille ülesandeks on mõjustada pimedate tundega. Marksistlik agitatsioonis veendumus, tahe ja toiming moodustavad harmoonilise terviku. Sel põhjusel, et marksistliku agitatsiooni ülesannet ei ole mõistetud õieti, mõni sotsialist on suhtunud hoolimatult sellesse tähtsasse ülesandesse.

Agitatsioon muidugi kujultki peab eralduma teaduslikust ettekandest, kuid sisult ta peab olema veenev ja usaldatav nagu seegi.

See käsitlus, et „rahvas“ olevat arvustusvõimetu, on hädaohtlik ja eksiviiv. Õige, rahvas tihti on usklik ja ebausklikki. Usklik või ebausklik inimene ei küsi, *miks* peab uskuma. Usu toetajad ei nõua tõestust; neile kõlbab „ime“. Aga kui minna edasi mõistuslikult mõtlevasse inimesse, siis imed peavad esitama tõelikkust. Sellane kuulaja nõuab kõnelejalt midagi muud kui külajutlustaja taalolistelt „agitaatoreilt“. Sotsialismi mõtte esitajaist võib öelda, et ebaküüvin teaduslikkust võõrutab sotsialismi mõttest, kuid teaduslik põhjalikkus lähendab sellele.

See hoolimatus agitatsioonile, mida on märgata ka tööliste seas, on osalt kodanlaste vastuagitatsiooni tulemus, kuid osalt sellestki, et kõik sotsialistlikud agitaatorid ei ole mõistnud õieti sotsialistliku agitatsiooni olemust ja ülesannet.

Marksistlik agitatsioon lähtub sellest, et kapitalismi ja selle sünnitatud ebakõla asemele tuleb säada sotsialistlik kooskõla. See kooskõla tahte ja toimingute ja nende teostamisvõimaluste vahel kuuluvad sotsialistlikku maailmakorda. Vahe nende vahele on tekitand meie klassiühiskond. Marksistlik agitatsioon ei tarvitse anda lubadusi ega mõjustada petlikult tundeid. Siin võib tarvitada marksistliku professori Antonio Labriola sõnu: „Tõelikkuse pisarad kõnelevad oma keelt“. See

ei ole asjatu tundlikkus ega liiga kõrgesti „teaduslikult“ haritud sotsialistil ei sobi seda pilgata — on nad ju muide tihti sama tunde mõjustatuna liitunud tööliklassiga — vaid see on ühiskonnastund inimeste loomulik ühtekuulumistunne, nende, kes tegude abil püüavad oma lootuste teostamist. Lubadustega kiriku-usk on saand omale poole suuri hulki. Marksistlik selgitustöö aga ei luba midagi — ei midagi sellast, millest ei teata midagi; nii suur on selle vastutustunne. Kuid ta selgitab ühiskonna arengu ja annab kindluse selles, et meis endis on võimalused luua inimkonnale kindlustatud tulevik.

ORVUSTO

Maa ja linn

„Kommunistlik Manifest“ aetas juba 1848. aastal üheks päevakohaseks revolutsiooniliseks nõudeks põllunduse ja tööstuse ettevõtete ühendamise, mõjustuse linna ja küla erinevuse *kõikkülgseks* kõrvaldamiseks. Vahepeäl tööliikumine on astund hiiglasammud edasi, tööstuslik areng ja kapitalismi koondumisprotsess mitte vähe ei ole lähenend küpsvuse poole, kuid ikka veel küla ja linna vastolu on olemas. Ja samuti kui tol ajal, hoolimata et juba tollest kaugeleminevast nõudest sotsialism ei ole ainult „vabrikurahva“ asi, seda veendumust püütakse levitada ikka edasi. Või kui sotsialistlik tööliikumine tahtvat tungida maarahva juurde, siis salates oma revolutsioonilist olemust. Omal maal, kus ligi kolmveerand rahvastikku asub maal, sellest kaugelt suurem osa poolproletaarlikku või proletariseeruvat maarahvast moodustades, peame vaatama silma ka maa ja linna erinevusele asjalikult ja pääseteid otsides.

1.

Kas mõnigi kord ei olda harjutud hindama olukordi „jäädavatena“, mis on vastolus *alalist liikumist* märkivale materialistlikule ajalookäsitlusele? Tihti kaldutakse arvama, nagu linnad praegusel kujul oleksid „ikka olnud.“ Kuid, kõnelemata varasemaist aegadest, veel feodalismi algaegadel on väga raske leida linnades produktsioonitsentumeid. Alles feodalismi lõpuks linnad moodustuvad käsitöö ja kaubanduse keskkohadeks, enne nad olid päämiselt lossid, kindlused. Ei olnud tekkivail keskajalinnadel olulist erinevust külast, päris erinevus tekkis siis, kui linnaelanikud otsid, võitlesid või tingisid enda vabaks rüütlite maksustamisest ja said linnades täielise enesemääramise õiguse. Ja alles läind sajandi kiire tööstuse areng muutis linnad rahvarikkaiks ning hakkas sisaldama endas suurel määral uuesti kujundatud *proletariaati*.

19. sajandi tööstuslik areng viib ikka suuremate linnade tekkimisele. Kivisõe tarvitamine tööstuses paisutab suurteks tööstustsentrumiteks kivisõekaevanduste lähedused või hõlpsa liiklemistee, *mere*, lähedal asuvad linnad, kuhu kütteenäid vedada ei ole raske. Ideaaliks saab: võimalikult palju inimesi ühte paika võimalikult vähesele pindalale.

Inimeste kuhjumine kiiresti kasvavasse linnadesse on loond koguni uue kulturi, mis on omane kapitalismile. Linnades õitsis kodanluse elukultuur, vaimne kultuur loodi kodanluse nõuete kohaselt. Ei küsitud, kuidas peavad pääsma kultuuriallikate juure need, kes elavad väljaspool linnu, eriti suurlinnu. Oli endastmõistetav, et kultuuriline kiht *elab* linnas, ja kes väljaspool linna piire, seda ei arvestatud.

Proletariaat, kes elas linnaäärtes oma viletsais kortereis ja viletsa sissetulekuga, ei sattund muidugi kodanlise linnakultuuri otsesesse õhku-

konda. Paljudelgi kodanluse või väikekodanluse elulaad oli ihaldatav, kui kättesaamatu. Ei aidand midagi, et linnas tekkis kogu vaimne kultuur, teadus, kunst, kirjandus — proletariaat ei omandand haridust, maalt linna siirdund proletariaat ei saand tarvitada raskeid raamatukogusid, juurdepääsmatuid õpistuid, kalleid ja hiilgavat riietust nõudvat teatreid ega kontserte. Proletariaat ka linnades näis jäävat eemale kodanluse toetatavast kultuuriloomingust.

Kuid elamine linnas mõjustas proletaare siiski. Tunnetamine, et töötava kulul teised naudivad paremaid elutingimusi ja kultuurisaavutisi, ergutas koonduma oma võitlusorganisatsioonesse, ja osalt ennegi veel, osalt samal ajal, töötav rahvas omast jõust asub haridustöölle, kas selleks, et omandada enese rahulduseks kodanlise kultuuri saavutisi, selleks et kasutada teadmist võitluseks parema tuleviku eest või selleks, et kasutada teadmisi igapäevaseks eluks.

Kui läind sajandi esimestel kümneil proletariaat oli kultuuritu mass, siis juba viimaseil kümneil suur osa sellest oli arenend, olgugi viletsais elutingimustes, ometi rahvaks, kes teatud määral oli saand osa kodanluse kultuurivaradest ja oskas neid kasutada isegi võitluses kodanluse vastu. Proletariaadi ridades harrastati juba teadust, mis süvendas revolutsioonilist mõtlemisviisi, tunti huvi loodusteadusele ilmavaate alusena, harrastati tulundusteadust, jah, Saksa ja Belgia töölised jõudsid välja oma teatriteniigi, mis pidid teenima võitlevat tööliklassi.

Ecstis see tööliklassi arenemine algas pisut hiljem, alles selle sajandi alul, kuid siingi see on teind tähelepandavaid samme.

Agaa maa selle kõrval!

Talupidajad igal maal on kõige konservatiivsema hingeeluga inimesed. Nende elamislaad jatkub põlvest põlve, nende elunõudeid lisandub üsna pikkamisi. Mitte vaesus ei ole alati see, mis takistab talupidajal võtmast tarvitusele uueaegseid põllutööriistu, see on traditsioon: enne on olnud nii. Sellepärast ei tunta talupoegade patriarhaalses elus kaua aega tarvetki *uue* järgi. Noorem põlv, kes on vastuvõtlikum igalaadilistele uuendustele, ei suuda talu ühiskonnas end maksuma panna, ja väljakasvanuna, iseseisvustades, ollakse juba kalduv võtma üle vanema põlve elukultuuri — seda enam, et külaühiskonna välinegi surve ja talupojaseisuse kindlad elutraditsioonid takistavad kõrvalekaldumist endisest. Olgugi, et küla on jäetud eemale uusaegsest kultuurist, taluomanikud ei pane seda küllalt tähelegi.

Iseasi on maa proletaarlikes ja poolproletaarlikes kihtides (pisitalupidajad, popsid). Sel ajal, kui jõukas taluomanik *võiks* kuidagi viisi kaasa sammuda areneva kultuuriga ja püüda järele linnakultuurile, külakehviku elu- ja töötingimused ei luba seda. Pikk tööpäev, vahelduseta elu ei luba otsida muud kui alamat laadi lõbusid. Puudub eeskujut, ja linn, kultuuritekkimise paik, on lahti eeskujuks ainult neil nooremail, kes rändavad linna suurendama linnaproletariaadi hulka. Siin jääb esialgu hääks sidemeks ainult isiklik side, linnastund perekonnaliikmete ja tutvate eeskujut, kuid see küünib enamalt jaolt ainult kutseni asuda linna elama, kus töö ei ole *nii* raske, kus elamuks ei ole *siiski* peremehe eestuba või põõning ja kus puhkepäevad *siiski* on oma huvideks.

Mis võim peaks panema maarahva tarvitama raamatut, muusikat või teatrit? Kultuuriloojad ega levitajad ei arvesta maad kultuuri vastuvõtjana, maa jääb arenematusse. Maaelu on ühekülgne, igav, raske ja rõhuv, leiavad nooremalt otsivamad, elavamad, ja nende ainukeseks pääsuks on rändamine linna.

2.

Nii oli enne maailmasõda. Linnad jõudsid võtta vastu uut tööjõudu, maa näis tühjenevat. Austria ja Saksa mägismaal on märgatud isegi talude täielist tühjenemist. Maailmasõda aga pani seisma linnasiirdumise. Pärast sõda üleuroopaline ränk tööpuudus kohutab linnast maalegi töölisi, linnade kasv jääb seisu.

Kuid vahepääl tööstusliku kultuuri areng on astund uude ajajärku. Kui 19. sajand arenes *kivisõe* tähe all, siis tööstusjõuks on saand nüüd õli ja elekter. See on loond hõlpsama liiklemise. Raudteede kõrvale tekib ikka enam ja enam mootorvankrite (auto, omnibus) liiklemist maanteed mööda, kiire liikumise arenedes muidugi õhus. Kuid teiselt-poolt elektrivoolu kättesaadavuse kohaselt tööstusasutisi tekib ikka enam ja enam maale.

Linn ise omandab teise arenemistendentsi. Paremate liiklemisvõimaluste juures kaob pilvelõhkuja-laad ja annab maad aialinnale või asundusmajale. Linn hakkab lähenema avaruselt maale.

Revolutsioon, mis toimub maal, on aga märksa suurem.

Üheltpoolt: tööstuslikke ettevõtteid asub ikka enam maale. Maatöölistel ei ole kelleltki enam õppida kui tööstustööliselt. Normeeritud tööpäev areneb nii eeskuju tõttu üsna hõlpsasti ka põllunduses.

Teiselt-poolt aga järjest kasvavad *liiklemisvahendid* (omnibus maanteedel) teevad võrdlemisi kergeks pääsmise linna. Kui raudteedest kaugemal väga paljud inimesed kogu oma elu kestes ei saand linna, eriti mõnda keskmise suurusega linna, siis nüüd vähemasti linna välimine kultuurilaad võib tungida kergesti külla eeskujuna. Tänapäeval linna mõju on märgatav eriti riietumises ja üldises elamisviisis, kuid samal ajal on tungimas maale ka linna kultuurilaad, kus omandab ainult pisut teise vormi.

Eriti *raadio* on suure tähtsusega maa huvide sidumises linnaga. Raadio iseendast praeguses arengus ei anna edasi veel niipalju kultuuri-väärtusi, et tal oleks otsekohene mõju, kuid aitab tõmmata ometi osaliselt maa linnaga ühiste huvide piirkonda.

Ja olgugi et maatõrahvas elab mitmeti veel halvemat elu linnaproletariaadist, siis on aland ometi kiire arenguprotsess, mis tõmbab maa kaasa.

Lähemal aegadel on paratamatu tehnika kasutamine põllunduses. Olgu ühistegelisel liitudes, olgu maatükkide koondamise teel maapidajad arenevad nii, et võivad kasutada masinate jõudu põllunduses. Ja see tähendab nõuet arenenuma maatööliskonna järgi, teisest küljest jällegi maatöölise elu peab paranema. Maa kultuuriline tasapind tõuseb ikka kiiremini sel määral, kui moodne põllundus leiab maad. Ühendus linnaga aitab muuta elavaks maatöölisliikumist, millega paratamatult ühineb osa proletariseeruvaid talupoegi. Ühesõnaga, väheste aastate järele ei ole põhjust kurta enam sel määral maa elu ühekülgsusest ja kultuuritusest kui senni, organiseerund maatööliskond paneb paratamatult maksma inimväärsemad elu- ja töötingimused, kui on tuntud isaisade päevist tänapäevani. Praeguse tehnika arenemine koos selle enese kaasatoodud intensiivsema töölisliikumisega loob maa elu põhjalikult ümber, ja sel alusel pikkamisi kaob enam-vähem vahe linna ja maa vahelt.

3.

Maa töölisnoored on praegu selle arengu esimesed tunnustajad. Ükski tööliste kiht ei ole praegusel pilgul halvemas asendis kui talu noortöölised. Nad on ülekurnatud tööga: rääkimata nende ülipikast töö-

ajast, neil ei ole korralikke puhkepäevi, iga-aastasest tööpukusest muidugi ei mingit juttu, kuna see on praegu vaja kättevõidelda alles tööstustöolistel. Neil ei ole omaette korterit, mispärast elu enese ette ei ole võimalik. Nende üle valitseb peremeeste surve enam kui tööstustöoliste üle, ja mitte vähe ei ole esinend juhtumeid, kus keeldakse sulastele või tüdrukule olemine meie organisatsioones. Nende töö ei ole alalist laadi: sest silmapilgust, kui nad tahavad hakata elama omaette elu, olgu oma perekonda asutades või teisel teel, neil on võimatu jääda taluteenijaks. Ei ole palju paremad olukorrad ka üksikuis suurmaapidamistes. Kuid maanoortöolistele jääb hää lootus, et olukorrad ei jää sellasteks kui nad on nüüd. Maatöölised on proletariaadi lahutamatu osa, ja võib olla, enne veel, kui linnatöoliste olukord tunduvalt paraneb, maatöölised jõuavad neile järele. Olukorrad sunnivad eriti maa nooremaid töölisi organiseeruma oma klassivõitluse organisatsioonesse, ja juba organiseerund võitlusvalmis maatöölised, kelle esirinnas loomulikult on maanoortöölised tähendavad suurt sammu edasi maa kultuurilises arenemises.

Sotsialistlikud keskkooliõpilased

Viini sotsialistliku keskkooliõpilaste ühenduse programmi kavand

1. Viini sotsialistlike keskkooliõpilaste ühendus on sotsiaaldemokraatlik organisatsioon. Noorte sotsiaaldemokraatide organisatsioonina ta täidab oma ülesanded alalises ühenduses sotsialistliku töölisnoorpõlvega.

2. *Vaimutöölise kasvatamine.* Sotsialistlikul keskkooliõpilaste liikumisel on enne kõike ülesandeks teostada tuleviku tulunduse ja ühiskonna tähtsate funktsioonide kandjate, vaimutöölise kasvatus eeltööd. Kui vaimutööline peab saama mõjuvaks tööliiskonna, kogu rahva kasuks elus, oma kutses, kui ta peab võima töötada kaasa tulunduse ja ühiskonna ümberehituseks, ta peab tundma suure tööliiskumise sihti, teed ja elu, kuid ka tööliiskonna mõtlemist ja tundmist, ta peab olema tööliiskumise osa.

Seepärast vaimutöölised peab tõmbama kaasa tööliiskumisse. See ülesanne ainult siis viib täiele tulemusele, kui juba keskkooliõpilaste liikumises tehakse selle eeltööd, kui juba keskkooliõpilane kasvatatakse kaasatundeks ja koostöök proletariaadiga.

3. *Keskkooliõpilased ja töölisnoorpõlv.* Keskkooliõpilase kasvatamine tööliiskonna mõistmiseks ja liitumiseks tööliiskumisse on võimalik ainult siis, kui keskkooliõpilaste organisatsioon alaliselt töötab koos noorte tööliste organisatsiooniga. Mitte sellega, et üks keskkooliõpilane astub noorte tööliste organisatsiooni, mõistmata lõpuni organisatsiooni ja selle liikmeid, võimata sellesse täieliselt liituda, ta kasvatatakse proletariaadi jaoks. Keskkooliõpilaste organisatsioon tervikuna peab leidma vahendid ja teed koostöök noorte töölistega. Organisatsioonide koostöö toob liikmete solidariteedi ja aitab luua kehatöölise ja vaimutöölise tõelist solidariteeti.

4. *Haridustöö.* Ka vaimutööline on igapäevases klassivõitluses. Temal aga, kes naudib kõrgema hariduse suurt eesõigust, on kohus töötada ennast selle võitluse alustesse, pühendada marksismi teaduslikku õpetusse. Siis ta võib tunda ka klasside võitluse oma elukutses, siis ta võib tunda, et ta on saatuseühenduses kogu proletariaadiga, katsugu ka kodanline ühiskond tumestada vaimutöölise asendit. Sotsialistlik haridus-

töö astugu koolikasvatuse kõrvale ja saagu sotsialistliku keskkooliõpilaste liikumise üheks ülesandeks.

5. *Võitlus kodanlise kasvatuse vastu.* Tööliskond on võitluses kodanlise ühiskonnaga. Ta peab igapäevast poliitilist võitlust uute õiguste vallutamiseks, proletariaadi vanade saavutiste kaitsmiseks. Poliitiline võitlus on klassivõitlus. Kodanluse iga võimuvahendi vastu peab pöördama selles klassivõitluses. Ka keskkool on sellane võimuvahend. See tahab kasvatada tulevast vaimutöölist rahvale võõrana, see tahab kallutada teda ära tulunduslikkude ja sotsiaalsete suhete teadvusest, vangistada teda oma vaimsete eelarvustega, et kodanline ühiskond võiks teda kasutada hiljem töölikklassi valitsemise ja õigusteröövimise tööriistaks. Keskkooliõpilased peavad olema selle kasvatuse objektideks. Võidelda selle kasvatuse vastu, toetada töölikklassi võitlust kodanlise kooli vastu ja vaba kooli eest olgu sotsialistliku keskkooliõpilaste-liikumise ülesanne. (Vahepääsete punktide juurde tuleme hiljem tagasi).

9. *Meie ülesanded.* Ükski ülesanne ei tohi olla kõrvalejäetav sotsialistlikus keskkooliõpilaste-liikumises. Liikumise haridustöö, koolivõitlus, poliitiline võitlus omab ainult siis tulemusi, kui sinna lisandub liikumise täieline ühinemine töölisliikumise, kui aga kõige enne töö täiendub eeltööga tulevaste vaimutööliste liitmiseks töölisliikumisse, tulevaste üliõpilaste liitumisega üliõpilaste liikumisse. Just vaimutööline on hädaohus, eraldatuna töölikonnast, kujundada seda oma vaimus oma kujutluste järgi, vahetada omi sihte tema omadega, panna omad kujutlused ta tõelikkuse asemele. Just vaimutööline on hädaohus vahetada revolutsioonitamist revolutsiooniga, ebaselgest revolutsioonilisest tundest minna töölikonnaga, selle asemel et ühineda tema revolutsioonilise tahtega. Ainult organisatsioonide kontakt, samuti kui üksikute liikmete kontakt teiste proletaarliikude organisatsioonidega, noorte tööliste ja üliõpilaste organisatsioonidega aitab kõrvaldada seda hädaohtu.

Loodusesõprade koondamisele, noorsotsialistid!

Uus ilmavaade, töölisliikumise uus sünteetiline suund nõuab enam, nõuab kehaliste ja vaimsete harrastuste ühendamist.

Üks niisuguseid alasid on loodusesõprade ala. See on paljuhaarav ala. Ta võib olla käsitletav spordina, ajaviitena, lõbustusena, aga samuti ka õpingutena. Jalutuskäigud suviti, päikesevannid ja jooksmised, sõudmised merel on kahtlemata osa tervisspordist, samuti talvised suusatamised. Kuid sellega käigud ei või lõppeda. Sellega on ühenduses ka vaatlemine. Eesmärgiks ei ole aja surnukslõõmine vaid ühiskondlik ja loodusteaduslik rännak. Loodusenähte vaatlemine, nende märkimine pikema aja kestes, looduse fotografeerimine, õppekäigud linnas tehastesse, töökodadesse, ehituste juurde, näitustele. Muidugi, see kõik võib olla kõigi noorsotsialistide ja tööliissportlaste huvialaks, kuid selles huvitub paratamatult osa noori. Ja need täiendavad end paratamatult ka kirjanduse, ajakirjade, kursuste ja loengute abil.

Meie ülesanne ei ole muidugi ainult loodusteaduse uurimine vaid ilma-vaate loomine looduse tundmise kaasabil. Modern sotsialistlik ilmavaade on väga suurel määral loodusteaduse abil saavutatav. Sellepärast loodusesõprade ringid ja loomulikud ja paratamatud suuremais noorsotsialistlikes ühinguis, kuna ajuti tõmmatakse ringiga kaasa suuremad hulgad.

Frans Masereel

Puulõiked, lihtsad jooned, must ja valge: Belgia kunstnik Frans Masereel on üks vana puulõike uusi elustajaid, kes eriti maailmasõja ajal rakendas oma kunsti rahu teenistusse ja kes oma kunstiga nägi tööliiklassist tõusvat maailma valgust. Oma võimsa eetilise küljega Masereel tabas klassiühiskonna petlikkuse, ta paljastas „sõja õiguse eest“, ta nägi ajakirjanduses kui „avalikus arvamises“ mitte erapooletut käsitlust, vaid pettust valitsevate klasside hääks, ta hakkas hindama ümber paljusid asju, mida senni nähti teises valguses.

Masereel ei tee oma puulõikeid ainult ilu ja kunsti pärast: ta on leidnud kunsti suureks ülesandeks inimkonna paremaks kasvatamiseks.

Oma piltromaanides Masereel näitab sümboolselt inimese püüet päikese poole, ja et teda ei lasta minna nii oma teed, siis kunstnik pöördub kapitalistliku maailmakorra vastu.

Vaadake juuresolevaid pilte: need on tehtud maailmasõja ajal, kui iga kõrvalekaldumine „isamaa hääks“ peetava sõja ülistamisest oli enam kui kuritegu.

□

Frans Masereeli puulõikeid: 1. Sõda sammub üle Euroopa. 2. Kogu maailma ainus kaebus. 3. Surm lastega. 4. Kena kõne isamaakaitsest. 5. Aja- kirjandus tarvitab pettuse, viha ja vere tinti. 6. Saab emagi „kuulsaks“ poja „kangelassurmast“. 7. Heidetakse eest ära kõik sõjavastased. 8. Üks kaebuse- hää! käib läbi Euroopa, mis kutsub heitma endalt suurmõrtsukate valitsust.

Tallinna Töölsteaater

Ed. Wilde: Pisuhänd

Wilde ei ole „Pisuhännas“ enam riivand elulisi *alamate klasside* küsimusi. Ajaloomaterialismiga varustatud naturalist on andnud siin näiliselt *erapooletule* realismile. Kuid lähemal vaatlusel „Pisuhännaski“ ei puudu ühiskondlikult lõikav joon: on ju siin paljastatud ülemklassi tühi ja kuulsusejanuline elu. Komöödia, mis on kõitev ja paelub igas üksikus lauses, on ometi töölisteaatrite repertuaaris teretunud asi.

Lavastusest hoolitseb Pärnu külaline Andres Särev, kes ise mängis pääosa — Piibehte. Särev on vaimukas ja hää näitleja, kellel on ka lavastaja omadusi. Ta võistleja Sanderi osa oli J. Tõnsonil, Vestmani osa J. Tihkanil. Meeldiva Laura kuju andis L. Rõmmer, Mathilde oma A. Tamm, keda kenasti dubleeris L. Lust.

See oli kena ja vaimukas lavastus teiste ja suuremate seas.

ARP.

A. Stein

Tartu Töölsteaater

1.

Meil Eestis töölisteatri loomine ja areng on paari viimase aasta saavutus. Tema väljakujunemine ei ole ammugi veel lõpule jõudnud, see vajab aega. Tegevuse algpäevil paratamatult tuli hakata otsima nii sisu kui vormi, mis enam vastaks meile. See ei ole kerge, juhtub väärsammegi. Ka väärsammud on andestatavad, kui nad on tingitud paratamatusest ja möödapääsmatud.

Tänapäeva töölisteaater on ikkagi vaid töölisliikumise üks haru ja ainult sellest lähtekohast võib talle läheneda. *Töölisteatri eesmärk olgu ennekõike oma klassiliikmete enesetunde, elu ja võitlusetahte kasvamine.* See on tähtsam. Kuidas seda teha? See on avar ja paljumahtav tegevuspõld, tarvis vaid sahk tööle panna.

Edasi. Miks mängida ainult suurlavadel, tee tuleb lahti hoida ka väikelavadele. Ärgu kardetagu, see kõik ei tee veel, kui osatakse tarvilist mõõdupuud hoida, töölisteatrit „ainult rahvateatriks“ nii kui mõnel pool kardetakse.

Kui suurem osa eesti töölisteatreid ei taha surmale suikuda, siis peavad nad töötama asjaarmastajatega. On ju eesti tööliklass nii vaene, et ta ei suuda isegi honoraari sentigi maksa. On ka kindel, niikaua kui valitseb kõige teravam tööpuudus, on ka töölisteatri seisukord halb. Lõppude lõpuks on inimesele tähtsam nael leiba kui teatrietendus. Seda tuleb arvestada. Loodagu asjaarmastajale vähegi töövõimalusi, asjatundlikku juhatust, ja asjaarmastaja võib ka midagi luua.

2.

Tartu Töölisteatri minevik ei ulata kaugele tagasi ega ole tal suuri teeneid ettenäidata. Juba see väike tõsiasi, et Tartu väikekoodanlastund pind ei ole töölisliikumiseks kunagi soodus olnud, on kindlustuseks, et Tartu Töölisteatril suuremad raskused ületada tuli ja veelgi tuleb, kui

ehk ühelgi teisel töölisteatriil. Sellel pinnal võib edasi viia vaid proletaarlik „kangekaelsus“.

Teaatrijuhimine vajab töö edukuse ja otstarbekohasuse mõttes ikkagi teatavate küsimuste suuremat või vähemat tundmist, eriti veel siis, kui tuleb töötada asjaarmastajatega. Kui aga etteotsa tuli asuda ilma vastava eelpraktikata isikuil, siis on arusaadavad ka teatud võnkumised; eriti veel siis, kui selleks sunnitud välistõuked. Ent kõigist raskust on püütud üle saada ja ei saa eitada, et see teatava määranii õnnestanud on.

Kui aga etteheited osutuvad sarnanevaiks ühe Tartu teatritegelase poolt ühe kõrgel koosolekul ettekantule: „Tartus ei ole töölisteatriks tarvidust, sest isegi töölisteatri juhatuse liikmed ei ole temast huvitatud, kuna ühelt töölisteatri esietenduselt olevat juhatuse puudunud.“ Naiivne väide. Muide, sama isik teadis aga väga hästi, et üks juhatuse liige oli kassas, teine mängis kaasa, kolmas oli etteütleva ja teistelegi leidus tegevust, sest ei ole võimalik väljapanna palgalisi. Sellase „väärtusega“ etteheiteid sadab aga robinal, nii omadelt kui ka võõrailt.

Käesoleval hooajal Tartu Töölisteater on püüdnud leida tihedamaid sidemeid töölisühingutega ja seda märgatava eduga. Andes töölisühingule jõukohaselt häid eeskavasid, võib praeguses olukorras enam teha, kui seda ehk uskuda sõandatakse. Töölise tänapäev on äärmiselt rõhuv, sellest on tingitud ka tööliiskonna vähene liikuvus ja osavõtt erksust nõudvaist eluavalduisist. Näiteks tuleksid paljud meelsusti teatritendusele, kuid kümned, meile mõistetavad, põhjused hoiavad teda tagasi. Ja kui siis töölisteatri etendusel on leida tühje toole, otsem järeldus — töölisteater on tarbetu! Ent kui teatav ühing korraldab teatriõhtu oma liikmeile, siis on ka viimased kohal. See kohustab: sellel teel kasvata me lühikese ajaga kultuurisema tööliiskonna ja tundeliku teatripubliku. Arusaadavalt ei piirduta vaid sellega, teatav hulk harilikke etendusi antakse ikkagi.

Hooajal 1927/28 (esimene hooaeg) andis Tartu Töölisteater 3 suurlavastust: „Vanemuise“ jõududega M. Metsanurga „Kindrali poeg“ ja Lope de Vega „Naiste mäss“, draamastuudio jõududega A. Faiko „Õpetaja Butus.“ Samal ajal asuti oma truppile loomisele. 1928/29 a. hooajal asetati pärärõhk hommik-etendusile, milliseid korraldati iga kahe nädala järele. Esines orkester, koor, solistid mitmelt alalt, õpperühm andis kogu ühevaatuslis. Õpperühma väljapuistvamaks tööks oli veel O. Mirbeau „Jean Roule“ ettekanne E. Scaevola juhatusel. „Vanemuise“ tegelastega libises üle lava J. Galsworthy „Põgenemisel“ ja 3 ühevaatuslist nn. „ühevaatusliste õhtut“.

1929. a. suvel, alates 15. juunist kuni 6. sept. korraldati suviseid aiakontserte S. K. S. aias, Tiigi tänaval. Kontserte anti 5 korda nädalas, kokku 53 kontserti. Eeskava täitis 25-liikmeline sümfooniaorkester, ja küllaldase eduga. Repertuaar seisis ka vajalisel kõrgusel. Vähemalt kord nädalas oli laiendatud eeskavaga kontsert, solistide jne. kaastegevusel. Suvemuusika tulemustega võib rahul olla ka majanduslikust seisukohast. Võrdlemisi odavate pääsetähtede hinna juures (15 ja 25 s.) ja ilma toetuseta suudeti eelarve täita ilma puudujäägita, mis sellase ettevõtte juures on haruldus. Kõik mängijad olid tol ajal kindla, kuigi väikese palgaga. Muidu mängivad ilma tasuta. Alaliseks juhatajaks oli R. Ritsing, juhatasid veel E. Kirs ja F. Sööt.

Käesoleval hooajal on suuremaiks lavastusiks Ed. Wilde „Pisuhänd“, M. Halbe „Noorus“, Nivois-Količnikovi „Kuulsuse müüjad“ ja H. Raudsepa „Mikumärdi“, pääle nende hulk väikenäidendeid. Käesoleval hoo-

ajal on töötatud ainult oma jõududega, küll aga kasutades tarbekorral töölisteatrit eemalseisvate teatrinimeste näpunäited ja oskusi. Õppeühma võimete tasapind on püsiva tööga tunduvalt tõusnud, mida isegi töölisteatritele mitte just sõbralikult suhtuvad isikud on pidand tunnustama. See ei tähenda veel nagu oleks sellest küllalt — see tõendab vaid seda, et püsiva tööga on võimalik teatavaid tulemusi saavutada ja kohus-
tab veel kibedamale enesesüvendamisele.

Töö ja tegevuse üheks suuremaks pidurdajaks on nagu vist igal pool — aineiline kitsikus. Seda küsimust on lahendatud ja leitud lõppude lõpuks, et ikkagi ei lahene... Jätame ta käesolevalgi korral lahtiseks.

Teatri näitejuhina töötab E. Nüssik ja muusikajuhina R. Ritsing.

Tegutsemisvõimalusi ja tegutseda tahtjaid ei puudu, kui selleks ainult võimalusi antakse. Kes on need võimaluste andjad? Meie ise!

Ei ole loota imesid, mis kõik raskused teelt veeretaks. Ja neid on palju. Tuleb loota päämiselt oma sitkusele, kui kõik, kellel see vähegi võimalik, käed rakkesse panevad, ei jää seisima ega taandu alatud töö. Ja miks peaks siis töörahvas ja temale kaasatundjad keelduma tööst, kui meie teame, et sellega kiirendame „proletariaadi päeva“ saabumist. Ei tarvitse olla pessimistid — aina julgelt edasi!

ERIK TUIMAN

Proletaarlik kultuurifront

Kirjandus — teater — raadio — kino.

Tänapäeval räägitakse nii meil kui igalpool sotsialistliku liikumise võidukäigust ja suurtest edusammudest. Kahtlemata juba ajaloolise arengu tõttu sotsialism ja tema eest võitleja sotsialistlik töölispartei peab edenema järjekindlalt, vastasel korral võiks ju öelda, et vale on materialistlik ajalookäsitlus. Ebakindel on aga see alus, millele veel põhjendatakse sotsialismi võidukäiku, nimelt valimistel antud häälte arvust. Tõepoolest kajastab häälatajate arvu tõus veel vähe *sotsialistliku teadvuse* tõusu töölishulkades, mis on ometi päämine eeldus sotsialistliku korra saavutamiseks.

Senikaua kui laiades hulkades puudub sotsialistlik teadvus, kodanlus võib olla üsna muretu. Kapitalistliku korra aluseid kõigutab liig vähe häälatajate kui ka sotsialistlikkude rahvasaadikute arvu kasvamine.

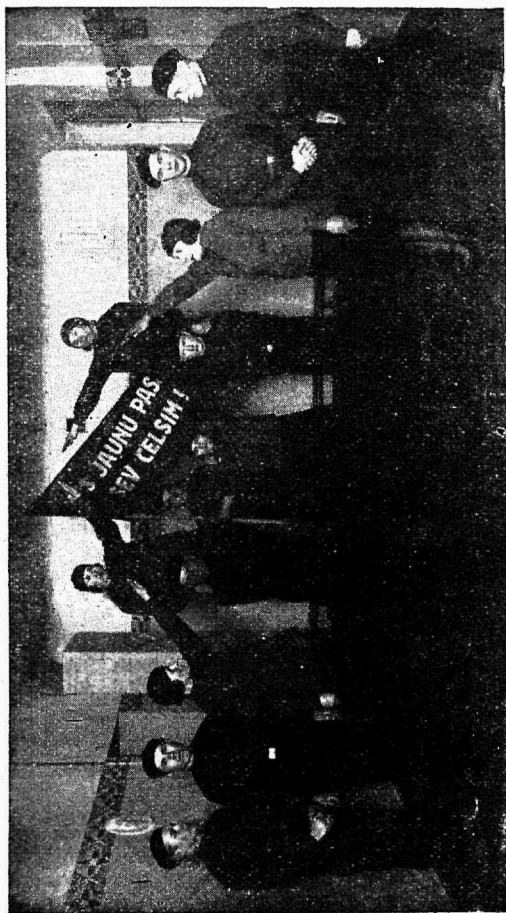
Sellepärast valitsevate klasside pääpüüe on hoida hulki teadmatuses. Sisendada neisse teadvust, et see, mis on ilus *kodanliselt*, on ka ilus igapidi, mis on kodanliselt õige, see ka absoluutselt õige on jne. Kui hulgad hakkavad mõistma kodanliste „tõdede“ tühjust ja valelikkust, kui kapitalistliku korra eest langeb humaansuse, „üldise hääolu“, „rahvusliku kultuuri“, „patriotismi“ jne. mask, siis on ka lauldud kapitalistliku korra luigelaul. Siis ei suuda praegust ühiskondlikku korda enam säilitada ei alkohol ega püssirohi.

Kergem on sotsialistidel võita häáli kui vabastada töötavaid hulki kodanlisest elukultuurist. *Vaimses klassivõitluses* on sotsialistidel määratult halvemad tingimused ja positsioonid, kui näiteks tulunduslikus. Kodanlus on osand kindlasti oma käes hoida kõik reaalsed võitlusvahendid, sotsialistidel ainukeseks relvaks on selgitav sõna, ja puuduvad vahendid sellegi viimiseks hulkadesse.

Valitseval klassil on aga meie selgitava sõna vastu hulkade ajude tumestamiseks kasutada terve aparatuur, alates aastaid ja sajandeid

valitsevaist kommetest kõige uemate tehniliste leitudusteni: traditsioonid, moraal, kirik, kool, kõrts, kirjandus, ajakirjandus, teater, raadio ja kino.

Kirjandusele siiski valitsev reaktsiooniline kodanlus ei saa pääle vajutada *täielikult oma pitsatit*, siin kirjanikud tihti kõiguvad kahe, s. o. kodanlise ja proletaarliku maailma vahel, pakub mõndagi ka proletariaa-

Läti vennaskonnaliidu „Darba Jaunaine“ „elav ajaleht“ — agitatsioonigrupp

dile. Samuti teater, annab küll kodanluse vaimu kantud kunstipärasteid lavastusi, mis ometi vahest pakuvad proletariaadilegi midagi.

Kahjuks aga need küünivad vähe töötavate hulkade keskele. Ja needki on üksikud asjad määratu hulga kodanlist ilmavaadet propageerivate kultuuriavalduste seas. Siin jääb sotsialistidel, *sotsialistlikul ajakirjandusel* ja eriti noorsotsialistidel suur ülesanne töötavate hulkade tähelepanu neile asjule juhtida ja mis pääasi, neid käsitleda *marksistli-*

kust vaatekohast. Sellest kuidas kirjastus mõnikord tühise asjaga nagu päälkirja muutmiselega võib anda teosele teise värvingu, on kujukas näide: „Looduse“ kirjastusel ilmus Emile Zola hää raamat „Therese Raquin“, millele asetati karjuv päälkirj „Sina ei pea mitte rikkuma abielu“. See väike asi võib ju olla paljas reklaami võtte kõmuharrastajaile ligipääsuks, kuid lihtmeelsele lugejale tema annab hoopis väära vaatekoha teose mõistmiseks. Kui meil kirjandus siiski enamalt jaolt võib olla proletariaadile kasvatusvahendiks, siis „kurnamis-demokraatia“ „piiramata vabaduste“ maal — Ameerika Ühendriiges — ükski ärimees-kirjastaja ei kirjasta ühtegi vähegi proletaarlikule ideoloogiale vastavat teost. Nii Ameerika sotsialistlik tööliskirjanik on sunnitud ise kirjastama oma teoseid.

Seda enam kodanlus kasutab oma huvides raadiot ja kino. Kuigi meil, nagu mitmelgi maal, on keelatud kasutada raadiot poliitiliseks otstarbeks, siis tähendab see ainult kodanluse ainuõigust sundida kuulama tema poliitikat ja ilmavaate „varjatud“ propagandat. Kui mõnikord lastakse esineda isegi sotsialistlikel kõnelejail, siis need ettekanded tulevad piinliku kontrolli kaudu — ainult niikaua kui see on „lubatav“ ja „erapooletu“. Päälegi need üksikud ettekanded haihtuvad nagu mageda vee tilgad soolasesse meresügavusse. Öhtu-öhtult on teostatud järjekindlalt nii sõnalise kui muusikalise eeskava valik. Tähelepanematult mõjustatakse raadiokuulajaid, kellest enamuses kuulub töölisklassi hulka, kodanlase „elu“ ja „kõrgusse lennuga,“ kui vahetevahel otsekohe agitatsioonina mõni „isamaalik“ või „üldrahvuslik“ kõneleja kokku võtab pika aja jooksul süvendatud *tundeelamuslikud* mõjustused, neile otsib otsekohe mõistatusliku, sõnades väljenduva vormi. Sellest järjekindlast kodanlise ilmavaate kasvatest väljaspoolseisvad ettekanded jäävad isoleerituks, neid lastakse paista (või kuulda) nagu mingeid erandlikke asju, paratamatuid pahesid.

Organiseeritud töölisklassi, nii partei kui ametiühingute tugevdamine peab ka raadio kavadesse tooma muutusi. Siin ei tohi piirduda üksikute ettekannetega, vaid püüda teostada süstemaatilist marksistlikku kasvatus tööd kõigil teadus- ja kunstialadel, mis ei ole ja ei tohigi olla parteipoliitiline propaganda. Seda vähemasti eriõhtute programmide kaudu!

Välissaatejaamades pole ka lugu palju parem. Ainuke „ükskõikne“ asjaolu, et meie tööline tarviliselt ei tunne võõrkeeli, võib siis ainult kuulata muusikat, ja siin *mõnikord* on võimalik valik.

Palju suuremal määral kui raadio on laiate hulkade tumestamiseks mõjumas kino. Kino on tänapäeva elus tähtsaim funktsioon. Paljudele on kino ainuke „hariduse“ hankimise koht. Eriti maksab see pääle väikekodanliste kihtide töölisklasside kohta.

Kino on omaette kultuuri saavutis ja tegur, hoopis erinev teatrist. Sellepärast ei saa ka juttu olla otsekoheest kino võistlusest teatril. Ka nüüd helifilmide ajaajargul ei saa seda väita. Kõnelevat filmi saab väga vähe võrrelda teatriga, seda enam, meil ei ole ju lootusi hakata kuulma helifilmi *omakeelse* tekstiga — kui on kõnet filmisõnadraama arengust.

Kino on koht, kus töölisnoor pärast väsitavat, töötavat päevatööd võib minna „teise ilma“ „elama“. Kino on demokraatlik asutus, kuhu võib sisse astuda igaüks, pole tarvis ümberriietumist ega muid tülitavaid toiminguid. Istuda mugavalt toolile, tõmmata end kõssi palitusse ja vähearenenu tunneb end heljuvat mugavaid ballisaale või tugevat kangelastegusid sõjas, mille eest saab tasuta aumärke, rikkusi, ilusate naiste anduvat armastust jne.

Nii veedab päevad vastikus töös unistades „haljale oksale“ jõudmises, siis vahetevahel uut vaimustust hankida jällegi kinos või ka kõrtsis. Nähes eeskujusid Harry Liedkes või teistes filmitähtedes, elavad kuni surevad samas viletsuses, kus algasidki elu. Kuid sellega kino on ka suurepärase tööliste tumestamisutusis klassivõitluse vastu.

Siin on need hädaohtlikumad filmid, kus kodanlustamise tendents vaatajaile jääb peidetuks ja selletõttu eriti mõjule pääseb. Lihtmeelsete vaatajate aju mässitakse tugevalt sisse tunde-unistuste looriga, et mõistuse kontroll enam ligi ei pääse. Isegi teadlikke klassivõitlejaid suudetatakse sel viisil keskmiste sentimentaalsete filmidega haarata, et isegi nemad ei pea sugugi võimatuks kui mõni „kõrgest soost“ krahv või vabrikandi poeg armub vaesesse tütarlapsesse ja selle kosides tõstab „müstast madalusest“ üles külluse ja hiilgusse.

Eriti hädaohtlikult, organiseerituilegi, mõjuvad filmid mis propageerivad töö ja kapitali lepitamist. Vabrikuomanik näiteks on hirmus halb ja kõlvatu inimene, töölised nälgivad, tekivad rahunused ja streigid, need muidugi ei anna mingit tagajärgi, kuni lõppeks mõni usuõde „avab“ rikkiläind kapitalisti silmad, see saab korraga „teiseks inimeseks“ ja nüüd on kõik hädad möödas. Vabriku omanik hoolitseb tööliste eest, kui „hää isa“ oma laste eest ja viimased elavad palju muretumalt. Pea eranditult ei käsita ükski film väärnähteid ühiskondlikust seisukohast, vaid üksikute isikute voorusi või pahesid.

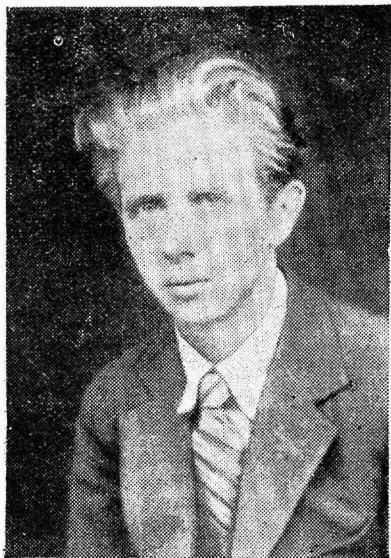
Samuti mõjuvad igasugu sõjafilmid, kus näidatakse vaid „kangelasi“, sõdade hävitustööd ei kunagi. Muidugi filmid, mille tendents liiga läbipaistev, jäävad enam klassiteadliku elemendi juures mõjuta, seda enam aga mõjuvad nad harilikku vaatlejasse, kelle mõistuslik arvustusvõime on nüristatud eelpool käsitletud sentimentaalsete magus-meelitate „pikantsete“ filmidega.

Siin sotsialistlik ajakirjandus peaks avaldama hääde filmide kirjeldusi. Vahetevahel neid siiski tuleb! Näiteks film „Valged orjad“, mis mitte ükski ei annud loodus- ja maadeteaduslikke teadmisi, vaid näitas reljeefselt, kuidas eurooplased-kodanlised kasutsejad loodusrahvastele „kultuuri“ tuues hävitavad üldse hääolu. Rida Charlie Chaplini filme, eriti aga Nõukogude Venes valmistatakse häid filme, mis käsitlevad harilikult oma aineid ja probleeme marksistlikust klassivõitluse lähtekohast ja hoopis suurema tagasihoidlikkusega kui kodanlised filmid omavad tendentsi. Meil aga tsensuur tihti ei lase näidata Vene filme, tembeldades neid enamlikeks propagandaks. Kui näidati „Ema“, Gorki suurepärase romaani järgi, siis filmitsensuur oli „üldise“ moraali ja „hääkorra“ huvides lõigand välja filmist suured tükid, kuid ometi järelejänd osad andsid suurepärase proletaarliku draama.

Kodanlus võitleb proletariaadi vastu ideoloogias, on kasutada kõiki tehnilisi vahendeid ja kultuurisaavutusi. Need aga peame panema laide hulkade teenistusse. Just vaimsel alal meil on täita suur ülesanne. Ja selleks peame kasutama kõik kodanlises kultuuris tekkivad tööliklassile omased elemendid kirjanduses, kinos teatris, raadios ja grammofoniplaatidel.

Ärgem unustagem oma kongressi, mis peetakse 13. ja 14. aprillil Tartus, Tähe tän. 13, Ametiühingute majas. Tulevad kokku noorsotsialistlikkude ühingute esindajad, saame näha-kuulda välismaade juhtivaid seltsimehi. Kõneleme oma organisatsioonide päevamuredest ja teeme koos uusi kavatsusi, et jatkata värskematena oma tööd!

Noorsotsialistide töomailt

Arvi Hautamäki,

Soome sotsiaaldemokraatliku noorsooliidu esimees ja Töölis-
haridusliidu energiline organisaaor külas-
tab meie Liidu kongressi tänava
juba oma inimesena, refereerides
noorsotsialistide rahvusvahelisest
koostööst.

Soome-Rootsi s.-d. noorsooühingud pidasid 23. veebruaril oma kon-
verentsi. Elavalt arutati mitmeid häälekandjasse ja organiseerimis-
töösse puutuvaid küsimusi. Sennise keskkomitee esimeheks valiti noore
energilise ametiühinglase Karl August Fagerholmi asemele meie usin
kaastööline ja hää marksistlik teoreetik ning kindel põhimõtete inimene
Cay Sundström. Soome rootsikeelsed seltsimehed veel suuremal määral
kui soomekeelsed on asunud sirgjoonelise revolutsioonilise marksismi pin-
nale, ja nende väike kuid kindel liit jätkab nii praktilist organiseeri-
mist kui ilmavaatelist arenemist. Nende häälekandja, kord kuus meie
„Rünnaku“ formaadis 12—16 lk. suuruses, ilmuv „Till Storms“ on hääks
teenäitajaks õpinguis.

Daani s.-d. noorsooliit uuel kujul sai 8. veebruaril 10-aastaseks. Sel
puhul peeti liidu keskkohas Aarhuses mälestuspidu, kust võtsid osa ka
Rootsi vennasliidu esindajad. Peol kõnelesid Daani sotsialistlik päämi-
nister Thorvald Stauning, liidu endine esimees Christian Christiansen ja
Rootsi liidu esimees Adolf Vallentheim. Liit asutati 1920. aastal 20 osa-
konnaga ja umbes 2000 liikmega, praegu aga on 150 osakonda 13.000
liikmega. Üksi 1929. aasta jooksul liit on kasvand 20%.

Rootsi s.-d. noorsooliit kasvab jõudsasti. 1. mail 1928. a. liidul oli
802 ühingat 42.422 liikmega, aasta hiljem 879 ühingat 48.614 liikmega,
seega liikmete juurdekasv aastaga tervelt 6.192. Senni liit on kasvand
jõudsasti, ja tänava jaanuaris ühingute arv oli 936, liikmeid rohkesti üle
50.000. Liidu juures töötab hulk õpiringe (eelmisel talvel 683, õpiringide
liikmete arv 7427), liidu häälekandja „Friheit“ ilmub praegu kaks korda
kuus suurem kaustas sm. Karl Fredrikssoni toimetusel ja kuulub suure-
mate ja sisukamate sotsialistliku noorsoo lehtede hulka.

Läti vennasliit „Darba Jaunatne“

1. ja 2. märtsil pidas Läti vennasliit (Darba Jaunatne) Riias IV kongressi, millest meie Liidu juhatuse liige sms M. Mihkelson külalisena osa võttis.

Kongressil oli 90 esindajat 19 organisatsiooni poolt, peamiselt linnadest.

Esimene kongressi päev möödus pidulikkuse tähe all. Esines ettekandeiga orkester, laulukoor, kõnekoore ja poliitilise revüü trupp, mille esinemised jätsid kõigile sügava mulje ja millest järeldub, et Läti seltsimeeste organisatsioones käib mitmekülgne tegevus.

Teisel päeval tegeles kongress igasugu organisatsiooniliste küsimustega. Aruandeist selgus, et Liidul on 35 osakonda 1016 liikmega, suurem osa liikmeist on linnadest, näit. Riias 6 osakonda 700 liikmega. Rõhuv enamus liikmeist kuulub tööstusnoorte hulka (70%); 75% mehi ja 25% naisi. Muuseas kuulub liikmeskonda 150 juudi noort.

Liidu organisatsioonidel on 12 raamatukogu, 6 lugemislauda, 5 dramaatilist ja 12 agitatsiooni näitetruppi, 12 seinalehte, 4 laulukoori ja 3 orkestrit ja terve rida muid ettevõtteid.

Liit saab võrdlemisi korralikke toetussummasid, Riia linnalt (2000 krooni), kultuurfondist (1000 krooni) ja parteilt. Toetuste tõttu on Liidul võimalik väljaanda oma ajakirja „Darba Jaunatne“.

Liit on olnud sõbralik-tihedas koostöös sotsialistliku parteiga, tööliskaitsega, ametiühisustega ja muude sotsialistlikkude organisatsioonidega. Liidu tegevusele aitavad kaasa suurem osa vanemaid seltsimehi.

Kongressil valitses täieline üksmeel. Pääle esindajate jälgis kongressi tegevust suur hulk kohalikke organisatsioonide liikmeid. Kongressi ruum oli kogu aeg puupüsti täis noori.

Mida õpitakse Rootsi s.-d. noorsooliidu õpiringides? Kõige enam organiseerimistööd (2769 liiget, enam kui veerand õpiringlastest), siis rahvamajandust, sotsialismi ja ametiühinguid (1929 liiget), rootsi keelt, aritmeetikat ja raamatupidamist (1548), võõrkeeli, eriti esperantot (1378), kirjanduslugu ja kirjandust (929), laulu, muusikat ja muud.

Noorpõlvepidusid põhjamaal. Pääle Skandinaavia sotsialistliku noorpõlvepidustuste 12. ja 13. juulil Kopenhagenis peetakse Soome vennasliidu pidustus Tamperel jaanipäeval ja Soome rootsikeelse noorsoolidu pidustus suvistel, 8. ja 9. juunil. Koht on lõplikult kindlaks määrata. Neljas põhjamaade pidustus on muidugi II töölisnoorpõlve suvipidustused Tallinnas suvistepühil, 8. ja 9. juunil. Ja see on meile kõige lähemal!

Meie vastased

Noorte militariseerimisorganisatsioon

Käesoleva aasta alul omandasid kindlama kuju juba paar aastat väldand kaitseliidu juhtide unistused — tuua kaitseliidu lubjastuma hakkaivasse soonisse värsket verd, pookida kõdunejale külge oinanäärmeid. Selleks sirutatakse käsi noorte ja laste järele. Lapsi tahetakse õpetada paugutama vintpüsse ja hüütakse siis neile: „Võitluseks kodumaa eest — ole valmis!“

Ja et see asi tuleks väga suur ning mõjuv, selleks pannakse enestest ja oma verevärskendajaist — „noortest kotkastest“ — rääkima mitu suuremat päevalehte ning hüütakse laiali oma „ideid“ raadio kaudu. Ühe sõnaga — alarm käib üle maa.

Milles see asi siis õieti seisab? Mitte milleski muus, kui et neil päivil valmisid „Noorte kotkaste“ põhimäärustikud. Nende järgi tahetakse juba lähemal ajal luua ülemaaline 15.000-liikmeline noorte (9—17 aastani) org., mis teoreetiliselt oleks küll lahus kaitseliidust, ent tegelikult moodustaks selle eelkooli, noorte osakonna. Kogu organisatsiooni liikmed oleksid jaotatud mitmesuguste kummaliste nimedega alaliikidesse, vanuse ja edasijõudmise järele, n. pesamunad, kullipojad, noorkullid, algajad, kotkapojad, noorkotkad ja noorte magistrid. Üleminekul ühest liigist teise on nähtud ette katsed, milleles muuseum ka nõutakse, et „Peab olema lasknud 10 pauku vintpüssist“ (!) Siis veel üle 60 erikatse. „Kotkad“ pannakse muidugi ka vormi ja iga katse sooritamisel või kohale valimisel riputatakse sellele igasugu märke ja linte, et näeks välja eht sõjamehelikult.

Mis muidu „noorte kotkaste“ üldorganisatsiooni puutub, siis on selleks võetud eeskujuna Vene, Inglise poiste sõjalisist organisatsioonidest ja meie noorsepist, viimaseist ka nende skoutlikud kasvatusmeetodid. Aga kaitseliit ei olegi ju tahtnud rõhutada noorte isetegevuseks soodsate võimaluste loomist, vaid noori hooldatakse, neid kasvatatakse kaitseliidu instruktorite poolt reas marssimises ja püssilaskmises — „tuliseks isamaalaseks“ (Põhik. § 1). Kui siia veel juure lisada põhimäärustiku koostaja sõnad: „Kõik ilmaaegne internatsionaalne pallast jäägu teadlikult eemale „Noorte kotkaste“ organisatsioonist“, siis on meile igatahes selge, mida tahetakse saada kätte selle alarmiga.

Nüüd, skoutide ja noorseppade ühinedes „noorte kotkaste“ tiiva alla ja muutudes ühiseks kroonu noortekamandamise militaristlikuks organisatsiooniks, võime ennustada: sellest kaitseliidu pesamunade organisatsioonist ei tule midagi mõistlikku, sest noored ei kogune ka sinna nii väga murdu.

Kuid usun, et meie töölisnoored siiski ei satu sellele liimile, selleks on militarism ja šovinism liiga avalikult väljapaistvad. A. A.

Raamatute keskel

Ervi Rannuse „Kinnisilmi“ on kisut pääliskaudselt ja nagu sunnitult moraalitsev jutustus kaasaja noorpõlvest. Päätegelaseks on äsja kesk-koolist tulnud noor tütarlaps, mingi hästi asjalik, kuid lühinägeline „tuulearmuke“, enesearmastaja ja valitsushimulisegi daami algus, kes tahab end pidada mitut poissi korraga, ent lõppeks kõigist jääb ilma. Autor laseb ennustada, nagu see õnnetus tähendaks teat vastsestsündi, süvenemist tolle „tuulearmukese“ siseelus, kes oli liig vara arenemas tüübiliseks „kõrgema“ seltskonna daamiks.

See Dagmar Rennit on ju üldiselt öieti nähtud, kuid veidi pääliskaudselt ja groteskilt käsitletud kergemeelse liblika kuju meie õppivast noor-soost, mille taolisi võib kohata igal sammul.

Mitmed „Kinnisilmi“ tegelased tuletavad liig silmatorkavalt meele R. Janno „Metsmehe“ kujusid. Nii näib Dagmar olevat otse algkujuks „Metsmehe“ päämisele naistegelasele Lii Suikile. Samuti on ka mainit romaani elutargalt filosofeeriv Rander välja kasvand rohelisest elu-maitsvast tudengist Massost, „Kinnisilmi“ päämisest meeskujust. Need ühtesattumused tekitavad küsimuse, kas Eevi Rannuse varjunime all ei peitugi „Metsmehe“ autor ise?

Aino Kallase „Kiirtepid“. „Kiirtepid“ on esimene raamat A. Kallase, mis algupärandlikult kirjutet, nagu autor ise ütles, „oma teise kodumaa“, s. t. eesti keeles. See sisaldab rea artikleid, milles päämiselt käsitletakse inglise kaasaja silmapaistvamaid inimkujusid, kellega autor ise on Londonis viibimise ajal kokku puutunud. Artikkeis ei puudu vaimukust ja nende päämiseks väärtuseks ongi, et neis tutvustatakse lugijaile nii mitmegi tuntud inglise kirjaniku inimlikku külge. Kõige plastilisemalt on maalit muidugi portree Bernhard Shaw'ist, tollest egotsentrikust, paradokside „kõrgepinge elektritraadist“, kelle „kõne sisu kaob tühjusse, nagu raketid taeval, ja mõte hukkub naljade paisu“, ent mis on „nagu elektrivalang, aforismides, paradoksidest liikuv, ühest teemast teise üle pääkaela tormav, meisterlikku pallimängu sõnadega, terve sõjariistade ladu pilget ja nalja“. Sama tabavalt on iseloomustet Shaw vastaspoolt, vitaalset katoliiklast Chestertoni, kelle „maapäälne olemus on tõepärast väga maapäälne ja aineline ja seda ajnet on palju, ma ei julge arvatagi, mitu kilo“ — ja naisluuletajat Mason-Manheimi. Põgusam pilt on antud John Galsworthy'st, H. G. Wells'ist, J. Joyce'ist, Webb'ide ja paarist teisest.

Vähem huvi pakuvad mõned inglise kõrgema seltskonna liigete kujud, mis on autoril ka halvemini õnnestunud. Üldiselt on aga „Kiirtepid“ väga väärtuslik lisandus meie kirjanduses.

A. Tammanni „Vidriku parun“ tahab olla romaan tugeva iseloomuga ja raudse tahtega talumehest, kes on jõhker nagu Mogri Märt, ja ka sama ahne. Kuid Tammann on oma Mogri Märdi tüüpi püüdnud ilustada, teda kujutada otsekui mingi rahvusliku kangelasena, kelle ettevõtlikkus varanduse kogumises on otse genjaalne ja kelle varandus on nagu alusmüüriks iseseisvale Eestilegi.

Vidriku paruni jaoks ei ole olemas inimest. On ainult talu, mida vaja suurendada, mida vaja arendada mõisaks. Sellele talule tahab Vidriku parun ohverdada iseend, oma naist, oma poja tundeid. Ning talu rikkuse kasvamine läheb Tammanni käes haruldaselt libedasti. „Vidriku parun“ on nagu mingi optimistlikum „Tõde ja õigus“, mille eeskuju Tammanni romaanis on vägagi tunduv. Muidugi ei puudu selles siis ka oma Pearu Lömpsi Märdi isikus. Erilist huvi „Vidriku parun“ sellepärast lugijale ei paku.

Oskar Kurmiste.

Balti riikide sotsialistlike üliõpilaste III kongress.

Riias, 22. ja 23. märtsil.

Kongressist võtsid osa Eesti, Läti, Leedu, Poola ja Soome sotsialistlike üliõpilaste esindajad. Avamisel ütlesid tervitusi Läti seimi esimees Paul Kalniņš, Rahvusvahelise sots. üliõpilaste liidu büroo liige Mamrot, Eesti Sotsialistliku partei esindaja A. Mekkart, Läti ametiühingute esindaja Veckalns, Läti sotsialistliku partei esindaja Cielens ja paljud teised töölisorganisatsioonide esindajad.

Kongressi esimene tööpäev koondus ülikooli demokratiseerimise küsimusse. Dr. jur. Anatol Rappoport'i ja O. Briškis'e (Läti) ettekannete järgi komisjonis töötati välja järgmised programmilised nõuded: Kõik hariduseasutused peavad saama kättesaadavaiks töölisklassile. Aineiline puudus ei või olla takistuseks hariduse ja teadmiste omandamisel. Ülikoolidesse peab lastama päle keskkoolide lõpetajate väljastpoolt neid, kes on õiendand üldise intelligentsi- ja oskusekatse ja sellega näidanud vajalised teadmised ja arenemised. Töövõimelised ja töötahtelised saavad stipendiume elatismiinimumi suuruses. Üliõpilaste omaabi teostamiseks tuleb tõmmata kaasa eriti puudustkannatav üliõpilaskond.

Ülikooli jaotus fakultetideks ei või olla ajalooliste või traditsioonide vaatekohtade, vaid otstarbekohasuse nõuete järgi teostatav. Kõik teaduslikud suunad, milles ilmub inimlik kultuuriprogress, peavad leidma maad ülikoolis. Vaimutaeduslikesse fakultetidesse tuleb kohustuslikuks aineks teaduslik sotsialism. Kõigis aineis, milles teaduslik sotsialism kaldub oma vaatepunktile (rahvamajandus, sotsioloogia, riigiõpetus, õigusteooria), tuleb kindlustada õppetoolid teadusliku sotsialismi esindajaile. Üliõpilastele jääb teadusliku suuna valik. Ülikooli valitsuse korraldus tuleb asendada demokraatlikule alusele.

Võitlust ülikooli demokratiseerimise eest tuleb pidada lähedas ühenduses oma maa töölisklassiga, sest ainult töölisklassi mõjust omas riigis sõltub nende nõuete teostamine.

Õhtul kongressist osavõtjad olid üliõpilasselts „Zemgalija“ 35. aastapäeva puhul korraldatud ballil. Järgmisel päeval, puhkepäeval, istung algas N. Andreseni ettekandega „Sotsialistlike üliõpilaste ülesanded töölis- ja töölisnoorsoolikus“. Referent rõhutas eriti sotsialistlike üliõpilaste rakendamist teaduse populariseerimistões, teadusliku mõtlemise arendamist töölisklassis ja näiliselt erapooletu teaduse asendamist sisuliselt sotsialistliku elukäsitlusega seotud teadusega. Pokorski (Poola) kõneles fašismi tekkimise põhjustest ja fašismivastasest propagandast.

Lõunavaheajal sõideti luuletaja Rainise hauale, kus asetati pärg kongressi poolt. Õhtusel istungil Fr. Cielens, endine välisminister, andis ülevaate Läti talunduslikust ja poliitilisest seisundist. Dr. Fr. Menders andis põhjaliku läbilõike sotsialismi ja talupoegade vahkorrast senises teoorias ja lähema arengu sihtjooni.

Siitpäele Balti riikide büroo asukohaks jääb Läti. Uude büroosse valiti Briškis (esimees), Witols (sekretär), Robešnik — Lätist, Kung — Eestist, Saxell — Soomest, Gädzijauskas — Leedust ja Pokorski — Poolast.

Kongress oli viljakas, ja eriti ülikooli demokratiseerimise programm on tähelepanuväärne saavutus kogu Rahvusvahelises Sotsialistlikus Üliõpilasklassis.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu häälekandja.

Vastutav toimetaja **Lui Metslang.**

Väljaandja **Mihkel Mihkelson.**

Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu mnt. 31, postkast 367.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas.